

UBEZWŁASNOWOLNIENIE

Fundacja TAURUS

Zdolność do czynności prawnych

Zgodnie z przepisami polskiego prawa osoba fizyczna z chwilą uzyskania pełnoletności nabywa pełną zdolność do czynności prawnych (art. 11 kodeksu cywilnego). Zdolności do czynności prawnej nie mają natomiast w ogóle osoby, które nie ukończyły lat 13 i osoby ubezwłasnowolnione całkowicie (art. 12 kodeksu cywilnego). Małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo mają ograniczoną zdolność do czynności prawnych (art. 15 kodeksu cywilnego).

W pierwszej kolejności należy zatem odpowiedzieć na pytanie czym jest zdolność do czynności prawnych. Wedle ugruntowanego w literaturze prawniczej poglądu zdolność do czynności prawnych oznacza możliwość samodzielnego dokonywania czynności prawnych we własnym imieniu (czyli **możność samodzielnego zawierania umów, składania oświadczeń, podejmowania decyzji**). Trzeba jednak podkreślić, że **zdolność dokonywania czynności prawnych oznacza prawną dopuszczalność dokonywania w ogóle czynności prawnych przez daną osobę, nie zaś prawną dopuszczalność dokonania konkretnej czynności w danych okolicznościach**. Nawet bowiem osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych może dokonać czynności prawnie nieważnej – przykładowo

W BIULETYNIE:

ZDOLNOŚĆ DO CZYNNOŚCI
PRAWNYCH W KONTEKŚCIE
UBEZWŁASNOWOLNIENIA

RODZAJE
UBEZWŁASNOWOLNIENIA

PRZESŁANKI
UBEZWŁASNOWOLNIENIA

/POSTĘPOWANIE SĄDOWE W
SPRAWIE O
UBEZWŁASNOWOLNIENIE

OPIEKA I KURATELA PO
UBEZWŁASNOWOLNIENIU

---

wskutek dokonania czynności sprzecznej z prawem czy też będąc w stanie braku świadomości lub swobody (np. zawarcie umowy pod wpływem narkotyków lub pod przymusem fizycznym).

Brak świadomości i swobody, choćby stały, nie wyłącza zdolności do czynności prawnych. Zdolność do czynności prawnych **nie ma również żadnego związku z faktyczną możliwością dokonywania czynności prawnych**. Zatem np. osoba uwięziona czy znajdująca się w stanie śpiączki nadal może mieć zdolność do czynności prawnych, choć faktycznie może nie móc dokonać jakiegokolwiek czynności prawnej. Zdolność do czynności prawnych jest zatem kategorią prawną i przysługuje ona każdej osobie fizycznej, o ile posiada ona wymagany przepisami wiek i nie została ubezwłasnowolniona. W przypadku zatem osoby dorosłej (czyli takiej która ukończyła 18 lat) jedyną przyczyną pozbawienia lub ograniczenia jej zdolności do czynności prawnych może być ubezwłasnowolnienie.

W przypadku ubezwłasnowolnienia całkowitego osoba fizyczna zostaje całkowicie pozbawiona zdolności do czynności prawnych. Z kolei w przypadku ubezwłasnowolnienia częściowego osoba fizyczna zostaje ograniczona w tej zdolności, co oznacza, że w samodzielnym dokonywaniu przez nią czynności prawnych występują pewne ograniczenia. Warto też zwrócić uwagę, że również osoba, która z racji wieku posiada ograniczoną zdolność do czynności prawnych (czyli pomiędzy 13 a 18 rokiem życia) może zostać ubezwłasnowolniona – ubezwłasnowolnienie całkowite będzie skutkowało pozbawieniem jej tej ograniczonej zdolności do czynności prawnych, od chwili ubezwłasnowolnienia będzie ona osobą pozbawioną zdolności do czynności prawnych.

Zdolności do czynności prawnych nie można utracić w inny sposób niż przez ubezwłasnowolnienie, nie można jej nabyć w inny sposób niż przez osiągnięcie określonego ustawą wieku. Uchylenie ubezwłasnowolnienia powoduje, że pełnoletni uzyskuje ponownie zdolność do czynności prawnych – w literaturze wskazuje się jednak, że źródłem tej zdolności nie jest postanowienie sądu o uchyleniu ubezwłasnowolnienia, a pełnoletność danej osoby.

Rodzaje ubezwłasnowolnienia i skutki prawne ubezwłasnowolnienia

Przepisy

prawa wyróżniają dwa rodzaje ubezwłasnowolnienia:

1. **ubezwłasnowolnienie całkowite,**
2. **ubezwłasnowolnienie częściowe.**

Do **ubezwłasnowolnienia całkowitego** może dojść gdy osoba, która ukończyła lat trzynaście, wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem (art. 13 § 1 kodeksu cywilnego). Całkowicie ubezwłasnowolnić można więc osobę, która ukończyła 13 lat i która z przyczyn wymienionych w przepisie nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem. Z kolei **ubezwłasnowolnienie częściowe** może dotyczyć tylko osoby pełnoletniej, która z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii potrzebuje pomocy w prowadzeniu swoich spraw, jednak jej stan nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego (art. 16 § 1 kodeksu cywilnego).

Inne są też skutki ubezwłasnowolnienia całkowitego i częściowego. Podstawowe z punktu widzenia osoby ubezwłasnowolnionej skutki takiej decyzji dotyczą właśnie sfery zdolności do czynności prawnych, a zatem zasadniczo możliwości uczestniczenia w obrocie prawnym.

Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nie posiada bowiem w ogóle zdolności do czynności prawnych (art. 12 kodeksu cywilnego), co skutkuje tym, że zdziałana przez nią czynność prawna pozostaje nieważna (art. 14 § 1 kodeksu cywilnego). Przepisy przewidują zatem bezwzględną nieważność takich czynności i dotyczy to zarówno umów jak i czynności prawnych jednostronnych (np. testament). Wypada podkreślić, że dokonana przez osobę ubezwłasnowolnioną czynność prawna będzie nieważna także wtedy gdy osoba ta w chwili dokonywania czynności znajdowała się w stanie pełnej świadomości i właściwego rozeznania (np. osoba chora psychicznie w fazie remisji choroby).

Jedynie bowiem uchylenie przez sąd ubezwłasnowolnienia może przywrócić zdolność do czynności prawnych. I odwrotnie istnienie stanu psychicznego, który uzasadnia ubezwłasnowolnienie nie wpłynie samo w sobie na zdolność do czynności prawnych, a ewentualna nieważność czynności prawnej może zaistnieć w oparciu o przesłanki przewidziane w art. 82 kodeksu cywilnego czyli w związku z brakiem świadomości lub swobody w czasie składania oświadczenia woli.

Od powyższej zasady bezwzględnej nieważności czynności prawnej przepisy przewidują jeden wyjątek stanowiąc, że w przypadku gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych. Wyjątek ten służy zapewnieniu możliwości ograniczonego udziału osób ubezwłasnowolnionych całkowicie w obrocie prawnym albowiem pozwala im na samodzielne (bez udziału przedstawiciela ustawowego) zawieranie umów należących do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego. Do kategorii takich umów należą przykładowo umowy sprzedaży artykułów spożywczych, środków higieny, zakup biletów komunikacji miejskiej, biletów na imprezy sportowe, kulturalne, jeśli nie mają one dużej wartości.

Umowa taka stanie się ważna jeśli zostanie wykonana przez strony (np. zakupione rzeczy zostały wydane i cena zapłacona), a jednocześnie nie będzie pociągać za sobą rażącego pokrzywdzenia osoby ubezwłasnowolnionej. Rażące pokrzywdzenie to sytuacja, w której jest jasne, iż ze względu na treść umowy, a w szczególności dysproporcję świadczeń, umowa jest bardzo niekorzystna dla osoby, która nie ma zdolności do czynności prawnych. Jeśli umowa taka będzie niekorzystna, ale nie w stopniu rażącym, to nie dojdzie do nieważności takiej umowy z tego powodu.

**Do innych ważnych
skutków ubezwłasnowolnienia całkowitego
należą między innymi:**

- w razie ubezwłasnowolnienia jednego z małżonków między małżonkami powstaje z mocy prawa rozdzielność majątkowa (art. 53 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego),
- ubezwłasnowolniony całkowicie nie może zawrzeć małżeństwa (art. 11 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego),
- ubezwłasnowolnienie może być przyczyną unieważnienia małżeństwa (art. 11 § 2 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego),
- osoba ubezwłasnowolniona nie może wykonywać niektórych zawodów (np. adwokata – art. 4b ust. 1 pkt 4 ustawy Prawo o adwokaturze),
- ubezwłasnowolniony nie może brać udziału w referendum, nie ma też prawa wybierania (art. 62 Konstytucji RP),
- ubezwłasnowolniony nie może kandydować na urząd Prezydenta (art. 127 ust. 3 Konstytucji RP),
- ubezwłasnowolniony nie korzysta z prawa powszechnej inicjatywy ustawodawczej (art. 118 ust. 2 Konstytucji RP),
- zgoda przedstawiciela ustawowego osoby ubezwłasnowolnionej jest wymagana na badanie, badanie kliniczne, zabieg operacyjny czy przyjęcie do szpitala psychiatrycznego,
- w procesie eksmisyjnym sąd nie może orzec wobec osoby ubezwłasnowolnionej o braku uprawnienia do otrzymania lokalu socjalnego (art. 14 ust. 4 pkt 2 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego).

Dla osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie ustanawia się opiekę i wyznacza opiekuna prawnego, który staje się jej przedstawicielem ustawowym (z wyjątkiem sytuacji gdy osoba ubezwłasnowolniona pozostaje pod władzą rodzicielską). Sytuacja prawna osoby ubezwłasnowolnionej jest zrównana z sytuacją dziecka do ukończenia 13 roku życia, przy czym opieka nie jest stosunkiem rodzinnym i nie stanowi instytucji prawa rodzinnego. Mimo tego jednak ustawodawca postanowił, że do opieki nad ubezwłasnowolnionym całkowicie stosuje się odpowiednio przepisy o opiece nad małoletnim, tzn. art. 147-174 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Odmiennie kształtują się skutki ubezwłasnowolnienia częściowego. W zakresie podstawowej kwestii jaką jest zdolność takiej osoby do czynności prawnych przepisy przewidują co do zasady zgodę przedstawiciela ustawowego takiej osoby na podejmowane przez nią czynności prawne. Art. 17 kodeksu cywilnego stanowi, że z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego.

Kodeks cywilny przewiduje jednocześnie trzy sytuacje, w których zgoda przedstawiciela ustawowego osoby ubezwłasnowolnionej częściowo nie jest wymagana:

- osoba taka może bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego (art. 20 kodeksu cywilnego),

- osoba taka może bez zgody przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem, chyba że sąd opiekuńczy z ważnych powodów inaczej postanowi (art. 21 kodeksu cywilnego),

- osoba ta uzyskuje pełną zdolność w zakresie czynności prawnych, które dotyczą przedmiotów oddanych tej osobie przez jej przedstawiciela ustawowego do swobodnego użytku (art. 22 kodeksu cywilnego).

Powstaje pytanie co w sytuacji gdy osoba częściowo ubezwłasnowolniona dokona czynności prawnej bez wymaganej zgody jej przedstawiciela ustawowego. Skutki takiego działania zależą od rodzaju podjętych przez taką osobę czynności. Jeśli bowiem osoba ubezwłasnowolniona częściowo zawarła bez zgody przedstawiciela ustawowego umowę to jej ważność zależy od potwierdzenia takiej umowy przez tego przedstawiciela (art. 18 § 1 kodeksu cywilnego). Również sama osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może potwierdzić taką umowę, jednakże dopiero po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych (art. 18 § 2 kodeksu cywilnego). Powyższe dotyczy oczywiście wyłącznie tych umów, które nie mieszczą się w katalogu czynności, do których dokonania osoba ubezwłasnowolniona częściowo uprawniona jest bez zgody przedstawiciela ustawowego (art. 20-22 kodeksu cywilnego). Osoba, która zawarła umowę z osobą ubezwłasnowolnioną częściowo może wyznaczyć jej przedstawicielowi ustawowemu termin do potwierdzenia umowy, a w razie jego bezskutecznego upływu staje się wolna czyli przestaje być związana taką umową (art. 18 § 3 kodeksu cywilnego).

Odmiennie kształtuje się sytuacja gdy osoba ubezwłasnowolniona częściowo dokona samodzielnie jednostronnej czynności prawnej, do której ustawa wymaga takiej zgody. Czynność taka – zgodnie z art. 19 kodeksu cywilnego jest po prostu nieważna i nie istnieje możliwość jakiegokolwiek jej potwierdzenia i sanowania.

Poza ograniczeniem osoby ubezwłasnowolnionej częściowo w zdolności do czynności prawnych, do najważniejszych skutków ubezwłasnowolnienia częściowego należą:

- w razie ubezwłasnowolnienia jednego z małżonków powstaje z mocy prawa między małżonkami rozdzielnosc majątkowa (art. 53 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego),
- ubezwłasnowolnienie może być przyczyną unieważnienia małżeństwa (art. 11 § 2 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego),

Postępowanie sądowe w sprawie o ubezwłasnowolnienie

Sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów okręgowych właściwych ze względu na miejsce zamieszkania osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, a gdy nie ma ona miejsca zamieszkania – ze względu na miejsce jej pobytu. Toczy się ono w trybie nieprocesowym na podstawie przepisów art. 544-560 kodeksu postępowania cywilnego.

Wniosek o ubezwłasnowolnienie może zgłosić:

- małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie;
  - jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo;
  - jej przedstawiciel ustawowy,
- z tym jednak, że krewni osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, nie mogą zgłaszać tego wniosku, jeżeli osoba ta ma przedstawiciela ustawowego (art. 545 kodeksu postępowania cywilnego).

Wniosek taki może zostać też złożony przez prokuratora, Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka.

Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 28 września 2016 r., sygn. akt III CZP 38/16, Legalis numer 1507248, wniosek o ubezwłasnowolnienie może złożyć także osoba, która ma być ubezwłasnowolniona.

Należy pamiętać, że jeżeli według wniosku ubezwłasnowolnienie ma być orzeczone z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego, do wniosku należy załączyć świadectwo lekarskie wydane przez lekarza psychiatrę o stanie psychicznym osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, lub opinii psychologa o stopniu niepełnosprawności umysłowej tej osoby. Jeżeli zaś ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu pijaństwa do wniosku należy załączyć zaświadczenie poradni przeciwalkoholowej, a jeżeli z powodu narkomanii – zaświadczenie z poradni leczenia uzależnień. Sąd odrzuci bowiem wniosek o ubezwłasnowolnienie, jeżeli treść wniosku lub dołączone do wniosku dokumenty nie uprawdopodobniają istnienia choroby psychicznej,

- ubezwłasnowolniony nie może wykonywać niektórych zawodów (np. adwokata – art. 4b ust. 1 pkt 4 ustawy Prawo o adwokaturze),
- ubezwłasnowolniony nie może brać udziału w referendum, nie ma też prawa wybierania (art. 62 Konstytucji RP);
- ubezwłasnowolniony nie może kandydować na urząd Prezydenta (art. 127 ust. 3 Konstytucji RP),
- ubezwłasnowolniony nie korzysta z prawa powszechnej inicjatywy ustawodawczej (art. 118 ust. 2 Konstytucji RP),
- w procesie o eksmisję sąd nie może orzec wobec osoby ubezwłasnowolnionej o braku uprawnienia do otrzymania lokalu socjalnego (art. 14 ust. 4 pkt 2 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego),
- jeżeli wynika to z postanowienia sądu opiekuńczego o ustanowieniu kuratora, przepisy ustawy z 19.8.1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego przewidujące wymóg wyrażenia zgody przez przedstawiciela ustawowego osoby małoletniej lub osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie stosuje się również do osoby ubezwłasnowolnionej częściowo (art. 20 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego).

Dla osoby ubezwłasnowolnione częściowo ustawia się kuratelę (art.16 § 2 kodeksu cywilnego). Sąd opiekuńczy ustanawia dla ubezwłasnowolnionego częściowo kuratora. Kurator co do zasady nie ma jednak prawa reprezentowania takiej osoby. Zgodnie z art. 181 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego kurator reprezentuje ubezwłasnowolnionego częściowo i zarządza jego majątkiem, jeżeli sąd opiekuńczy tak postanowi. W razie braku takiego postanowienia granice umocowania kuratora jako przedstawiciela osoby ubezwłasnowolnionej, są zawężone do wyrażania zgody wymaganej przepisami do skutecznego dokonywania czynności prawnych przez samego ubezwłasnowolnionego. Podstawowym obowiązkiem kuratora jest więc udzielanie ubezwłasnowolnionemu pomocy w dokonywaniu przez niego czynności prawnych, a także udzielanie pomocy faktycznej, np. doradztwa przy dokonywaniu przez ubezwłasnowolnionego czynności faktycznych.

niedorozwoju umysłowego lub występowania innego rodzaju zaburzeń psychicznych osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie albo w razie niezłożenia świadectwa, opinii lub zaświadczenia, chyba że złożenie takich dokumentów nie jest możliwe (art. 552 kodeksu postępowania cywilnego).

Uczestnikami postępowania o ubezwłasnowolnienie są

z mocy samego prawa oprócz wnioskodawcy:

- osoba, której dotyczy wnioski,
- jej przedstawiciel ustawowy,
- małżonek osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie.

Postępowanie to toczy się z udziałem prokuratora (art. 546 kodeksu postępowania cywilnego).

Przy wszczęciu lub w toku postępowania (jeżeli dotyczy ono osoby pełnoletniej), sąd może (na wniosek uczestnika postępowania lub z urzędu) ustanowić dla osoby, która ma być ubezwłasnowolniona doradcę tymczasowego, gdy uzna to za konieczne dla ochrony jej osoby lub mienia. Doradcą takim powinien zostać ustanowiony przede wszystkim małżonek, krewny lub inna osoba bliska, jeżeli nie stoi temu na przeszkodzie wzgląd na dobro osoby, której dotyczy wnioski (art. 548 kodeksu postępowania cywilnego). Osoba, dla której ustanowiono doradcę tymczasowego, ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych na równi z osobą ubezwłasnowolnioną częściowo, a do doradcy tymczasowego stosuje się przepisy o kuratorze osoby częściowo ubezwłasnowolnionej (art. 549 kodeksu postępowania cywilnego). Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego traci moc z chwilą, gdy:

- 1) wnioski o ubezwłasnowolnienie zostały prawomocnie oddalone lub odrzucone albo postępowanie umorzono lub gdy
- 2) na skutek orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu ustanowiony został opiekun lub kurator.

Osobę, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, należy wysłuchać niezwłocznie po wszczęciu postępowania, a wysłuchanie powinno odbyć się w obecności biegłego psychologa oraz – w zależności od stanu zdrowia osoby, która ma być wysłuchana – biegłego lekarza psychiatry lub neurologa.

W celu takiego wysłuchania sąd może zarządzić nawet przymusowe sprowadzenie tej osoby na rozprawę (art. 547 kodeksu postępowania cywilnego).

Osoba, która ma zostać ubezwłasnowolniona musi zostać zbadana przez biegłego lekarza psychiatrę lub neurologa, a także psychologa (art. 553 kodeksu postępowania cywilnego), a sąd może nawet zarządzić oddanie takiej osoby pod obserwację w zakładzie leczniczym (art. 554 kodeksu postępowania cywilnego).

W ramach postępowania dowodowego sąd musi ustalić przede wszystkim stan zdrowia, sytuację osobistą, zawodową i majątkową osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, rodzaj spraw wymagających prowadzenia przez tę osobę oraz sposób zaspokajania jej potrzeb życiowych (art. 554(1) kodeksu postępowania cywilnego).

Orzeczenie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy (art. 555 kodeksu postępowania cywilnego), co oznacza, że nie może ono zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.

W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy ubezwłasnowolnienie jest całkowite, czy też częściowe i z jakiego powodu zostaje orzeczone (art. 557 kodeksu postępowania cywilnego). Od orzeczenia tego przysługuje apelacja, a do zaskarżania postanowień uprawniony jest również sam ubezwłasnowolniony nawet wówczas, gdy ustanowiony został doradca tymczasowy albo kurator. Środki odwoławcze osoby, której dotyczy wnioski korzystają z pewnego uprzywilejowania - cechują się bowiem mniejszym rygoryzmem formalnym aniżeli innych uczestników postępowania i nie podlegają odrzuceniu z powodu nieusunięcia braków formalnych (art. 560 kodeksu postępowania cywilnego).

Na zakończenie warto dodać, że złożeniu wniosku o ubezwłasnowolnienie w złej wierze lub lekkomyślnie jest zagrożone karą grzywny (art. 545 § 4 kodeksu postępowania cywilnego). Przepis ten ma zapobiegać przypadkom nieprzemyślanych lub wręcz celowo niesłusznych wniosków o ubezwłasnowolnienie innych osób i jest wyrazem uznania ustawodawcy, że instytucja ubezwłasnowolnienia jako ograniczająca podstawowe prawa człowieka i obywatela winna być stosowana z wyjątkową ostrożnością.

Wzór wniosku o ubezwłasnowolnienie

Poznań, dnia 27 lutego 2020 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu (1)**Wydział Cywilny**

ul. Hejmowskiego 2

61-736 Poznań

Wnioskodawczyni: (2)

Maria Nowak

zam. ul. Poznańska 25

61-231 Poznań

PESEL: 67030900000

Uczestnik:(3)

Jan Nowak

zam. ul. Poznańska 25

61-231 Poznań

PESEL: 65121500000

Przy udziale:(4)

Prokurator Okręgowy w Poznaniu

ul. Solna 10

61-736 Poznań

WNIOSEK**O UBEZWŁASNOWOLNIENIE (5)**

Niniejszym wnoszę o:

- ubezwłasnowolnienie całkowite Jana Nowaka, urodzonego w dniu 15 grudnia 1965 roku w Gdyni, syna Henryka i Stanisławy, z domu Kowalskiej, zamieszkałego w Poznaniu przy ul. Poznańskiej 25 z powodu poważnych zaburzeń psychicznych, które uniemożliwiają mu kierowanie swoim postępowaniem (6),
- ustanowienie dla Jana Nowaka doradcy tymczasowego w osobie jego żony – wnioskodawczyni Marii Nowak, zamieszkałej w Poznaniu przy ul. Poznańskiej 25 (7),
- przeprowadzenie dowodów z: (8),
  - aktu urodzenia uczestnika,
  - aktu małżeństwa uczestnika i wnioskodawczyni - na okoliczność stosunku małżeństwa pomiędzy stronami i legitymacji czynnej wnioskodawczyni (9),
  - zaświadczenia lekarskiego lekarza psychiatry (10),
  - zeznań świadka Anny Woźnej – wezwanie na adres: 61-350 Poznań, ul. Swobodna 32 (11),
  - opinii biegłego lekarza psychiatry i neurologa (12),
  - dokumentacji medycznej ze Szpitala Powiatowego w Gnieźnie oraz z dalszego leczenia neurologicznego uczestnika - na okoliczność stanu zdrowia uczestnika, jego sytuacji osobistej i majątkowej, sposobu zaspokajania potrzeb życiowych, zdolności do kierowania swoim postępowaniem (13).

UZASADNIENIE (14)

Strony są małżeństwem od 1988 roku. Wiosną 2019 roku uczestnik w czasie maratonu biegowego doznał udaru mózgu. Początkowo był hospitalizowany w Szpitalu Powiatowym w Gnieźnie, a aktualnie przebywa w domu pod stałą opieką wnioskodawczyni.

Wzór wniosku o ubezwłasnowolnienie

Po udarze uczestnik nie wrócił do sprawności fizycznej ani psychicznej i aktualnie nie ma świadomości co do otaczającej go rzeczywistości ani nie jest w stanie podejmować żadnych decyzji dotyczących swojej osoby. Uczestnik wymaga stałej opieki innej osoby i nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem ani samodzielnie zaspokajać swoich podstawowych potrzeb życiowych. Postanowienie o ubezwłasnowolnieniu jest konieczne do zabezpieczenia jego interesów oraz ma celu ma na celu jedynie jego dobro.

Podstawę prawną wniosku o ubezwłasnowolnienie stanowi przepis art. 13 § 1 kodeksu cywilnego.

Wnioskodawczyni wnosi również o ustanowienie dla Jana Nowaka doradcy tymczasowego w jej osobie. Stan zdrowia psychicznego uczestniczka postępowania jest taki, że dla ochrony zarówno jego osoby, jak i jego mienia konieczne jest ustanowienie dla niego doradcy tymczasowego. Podstawę prawną wniosku w tym zakresie stanowi przepis art. 548 § 1 kodeksu postępowania cywilnego.

W tym stanie rzeczy wniosek niniejszy o ubezwłasnowolnienie całkowite uczestnika Jana Nowaka jest konieczny i uzasadniony.

Maria
Nowak

Załączniki: (15)

1. opłata sądowa od wniosku w wysokości 100 zł (16),
2. odpis skrócony aktu urodzenia uczestnika;
3. odpis skrócony aktu małżeństwa,
4. świadectwo lekarskie wydane przez lekarza psychiatrę,
5. dokumentacja medyczna uczestnika,
6. dwa odpisy wniosku i załączników

Wyjaśnienia:

- (1) Wniosek należy złożyć w sądzie okręgowym właściwym dla miejsca zamieszkania osoby, której on dotyczy, a jeśli nie ma takiego miejsca zamieszkania – według miejsca jej pobytu,
- (2) We wniosku należy podać dane wnioskodawcy – jego imię, nazwisko, adres zamieszkania i PESEL,
- (3) We wniosku należy podać również dane innych uczestników postępowania, w szczególności osoby, której wniosek dotyczy – ich imiona, nazwiska i adresy zamieszkania; uczestnikami oprócz wnioskodawcy są małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie; jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo i jej przedstawiciel ustawowy,
- (4) Postępowanie toczy się z udziałem prokuratora,
- (5) Należy oznaczyć rodzaj wnoszonego pisma,
- (6) Należy wskazać czy wnosimy o ubezwłasnowolnienie całkowite czy częściowe i z jakiego powodu oraz podać dane osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie,
- (7) We wniosku o ubezwłasnowolnienie można wnosić również o ustanowienie dla osoby, której dotyczy wniosek (o ile jest ona pełnoletnia), doradcy tymczasowego na czas trwania postępowania – w celu ochrony jej osoby lub mienia; składając taki wniosek można wskazać osobę, która miałaby takim doradcą zostać poprzez podanie jej danych osobowych,
- (8) Należy wskazać wszystkie dowody, które mają uzasadniać wniosek o ubezwłasnowolnienie, zarówno dokumenty jak i zeznania świadków; przy wskazaniu dowodów należy także podać jakie okoliczności (fakty) mają zostać udowodnione przy pomocy wskazanego dowodu,
- (9) Do wniosku należy załączyć odpisy aktów stanu cywilnego wnioskodawcy i osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie) celem wykazania legitymacji procesowej (uprawnienia do występowania w procesie); zgodnie z przepisami wnioskodawcą może być tylko małżonek osoby, której dotyczy wniosek, jej przedstawiciel ustawowy, rodzeństwo i krewni w linii prostej (rodzice, dziadkowie, dzieci, wnuki, itp.), a uczestnikami postępowania oprócz wnioskodawcy są: osoba, której dotyczy wniosek, jej małżonek oraz jej przedstawiciel ustawowy; do wniosku należy zatem załączyć odpis aktu urodzenia osoby, której dotyczy wniosek, odpis aktu jej małżeństwa jeśli pozostaje ona w związku małżeńskim, odpis aktu urodzenia i małżeństwa osoby składającej wniosek, ewentualnie inne odpisy aktów stanu cywilnego niezbędne do wykazania stosunku pomiędzy wnioskodawcą i osobą, której dotyczy wniosek,
- (10) Do wniosku należy załączyć zaświadczenie od lekarza psychiatry dotyczące stanu zdrowia osoby, której dotyczy wniosek,
- (11) Jeśli jakieś okoliczności/fakty mają być wykazane przy pomocy zeznań świadków, należy podać ich dane osobowe (imię, nazwisko i adres, pod który sąd może skierować do nich wezwanie na rozprawę),
- (12) W postępowaniu o ubezwłasnowolnienie sąd obligatoryjnie przeprowadza dowód z opinii biegłych lekarzy; w postępowaniu tym należy liczyć się z koniecznością pokrycia dodatkowych kosztów związanych z wydaniem tej opinii,
- (13) Do wniosku należy załączyć posiadaną dokumentację, która wskazuje na stan zdrowia osoby, której dotyczy wniosek,
- (14) W uzasadnieniu należy podać wszelkie okoliczności uzasadniające wniosek o ubezwłasnowolnienie,
- (15) Do wniosku należy załączyć wszelkie wymienione w piśmie dokumenty. Wniosek z załącznikami składa się do sądu wraz z odpisami dla uczestników postępowania – ilość odpisów odpowiadać musi ilości uczestników (należy uwzględnić też prokuratora). Jeden odpis wniosku pozostawia sobie wnioskodawca – na nim należy uzyskać w sądzie potwierdzenie złożenia wniosku. Wniosek wraz odpisami można też nadać pocztą – wówczas datą złożenia wniosku jest data nadania w placówce pocztowej. Przesyłkę należy nadać listem poleconym,
- (16) Do wniosku należy też załączyć dowód uiszczenia opłaty sądowej od wniosku lub elektroniczne znaki opłaty sądowej. Opłata od wniosku o ubezwłasnowolnienie wynosi 100 zł – art. 23 u.k.s.c.

Opieka i kuratela po ubezwłasnowolnieniu

Ubezwłasnowolnienie osoby należy rozumieć jako pozbawienie lub ograniczenie jej zdolności do czynności prawnych przez sąd. Zdolność do czynności jest to zdolność do dokonywania we własnym imieniu czynności prawnych, tj. przyjmowanie i składanie oświadczeń woli, które na celu mają wywołania, zmiany lub ustania stosunku prawnego. Przykładem oświadczenia woli jest między innymi zawarcie umowy czy złożenie wniosku. Według Kodeksu Cywilnego pełną zdolność do czynności prawnych posiadają osoby pełnoletnie, czyli takie które ukończyły osiemnaście lat (art. 10 i art. 11 Kodeksu Cywilnego). Należy jednak rozróżnić zdolność do czynności prawnej od zdolności prawnej. Zdolność prawną posiada każdy człowiek od chwili urodzenia (art. 8 Kodeksu Cywilnego) niezależnie od tego czy dana osoba nie posiada lub ma ograniczoną zdolność do czynności prawnej, czyli niezależnie od tego czy osoba jest ubezwłasnowolniona. Taka osoba może zatem być na przykład stroną umowy, posiadać roszczenia alimentacyjne czy też nabywać spadek.

Ubezwłasnowolnienie może być całkowite lub częściowe i od tego też będzie zależne czy danej osobie sąd przyzna opiekę czy kuratelę. Podstawą ubezwłasnowolnienia całkowitego jak i częściowego, jest wyłącznie choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy lub innego rodzaju zaburzenie psychiczne, w szczególności pijaństwo lub narkomania. Niedołężność fizyczna, na przykład paraliż lub niemożność poruszania się, nie jest podstawą do ubezwłasnowolnienia. Niepełnosprawność fizyczna może być jedynie podstawą dla ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej, którego zadaniem będzie pomoc takiej osobie w załatwieniu danej konkretnej sprawy (taką decyzję podejmuje sąd).

Osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie może być osoba, która ukończyła trzynaście lat, jeżeli w skutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem. Właśnie dla takiej osoby ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje ona jeszcze pod władzą rodzicielską.

Podstawą do ustanowienia opieki nad ubezwłasnowolnionym całkowicie jest prawomocne orzeczenie sądu. W szczególnej sytuacji, gdy chodzi o ustanowienie opieki, znajdują się ubezwłasnowolniony całkowicie, który jest w wieku między 13-18 lat. Jeżeli taka osoba posiada przynajmniej jednego z rodziców, któremu przysługuje władza rodzicielska, pozostaje on nadal pod tą władzą i nie ustanawia się dla niego opiekuna (art.13§2 Kodeksu Cywilnego, art. 108 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego). W takiej sytuacji opiekę ustanawia się dopiero z chwilą uzyskania przez ubezwłasnowolnionego pełnoletności. Gdy małoletni ubezwłasnowolniony całkowicie nie pozostaje pod władzą rodzicielską, ustanawia się dla niego opiekę według zasad ogólnych.

Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nie posiada zdolności do czynności prawnych, dlatego każda czynność prawna dokonana przez taką osobą jest nieważna. Dlatego też dla osób nie pozostających pod władzą rodzicielską lub po ukończeniu 18-stego roku życia ustanawia się opiekuna prawnego, który będzie reprezentował osobę ubezwłasnowolnioną całkowicie i będzie dbać o jego interesy. Opiekun taki dokonuje wszelkich czynności w imieniu ubezwłasnowolnionego całkowicie, np. zawieranie umów czy składanie oświadczeń woli, wniosków. Opieka nad osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie ustaje z mocy prawa w momencie, gdy nastąpi uchylene ubezwłasnowolnienia lub zmiany ubezwłasnowolnienia całkowitego na częściowe.

Osoba ubezwłasnowolniona częściowo to osoba, która z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw. Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę. Kurator osoby ubezwłasnowolnionej częściowo przede wszystkim wyraża zgodę na zawarcie umowy i potwierdza umowy już zawarte przez ubezwłasnowolnionego częściowo.

Ubezważnowolnienie częściowe polega na ograniczeniu zdolności do czynności prawnych danej osoby. Osoba taka może osobiście podejmować czynności prawne (np. zawierać umowy). Jednak, żeby taka umowa była ważna zgodę na jej zawarcie musi wyrazić kurator. Osoba ubezważnowolniona częściowo może sama potwierdzić umowę po zniesieniu ubezważnowolnienia. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego. Osoba ubezważnowolniona częściowo może bez zgody przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem, chyba że sąd opiekuńczy z ważnych powodów inaczej postanowi. Jeżeli przedstawiciel ustawowy osoby ograniczonej w zdolności do czynności prawnych oddał jej określone przedmioty majątkowe do swobodnego użytku, osoba ta uzyskuje pełną zdolność w zakresie czynności prawnych, które tych przedmiotów dotyczą. Wyjątek stanowią czynności prawne, do których dokonania nie wystarcza według ustawy zgoda przedstawiciela ustawowego.

Reasumując opiekę oraz opiekuna prawnego ustanawia się dla osoby ubezważnowolnionej całkowicie, czyli dla osoby, która nie posiada zdolności do czynności prawnej, tj. nie jest w stanie pokierować swoim postępowaniem, aby miała pieczę nad jego osobą jak i nad interesami takiej osoby i reprezentowała ją przed wszelkimi placówkami, np. urzędy czy sąd. Kuratele ustanawia się natomiast dla osoby ubezważnowolnionej częściowo, czyli dla osoby posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnej. Obowiązkiem kuratora jest pomagać osobie ubezważnowolnionej (a nie decydować za nią) co przejawia się w udzielaniu zgody na zaciąganie przez tą osobę zobowiązań czy nabywania praw.

www.poradyprawne-aurus.pl

Zadanie publiczne jest finansowane ze środków
budżetowych Miasta Poznania

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI
www.ms.gov.pl

POZnań*